

SPINOZA KRING SOEST

Vierde bijeenkomst Ethicaleesgroep

Miriam van Reijen

27 maart 2015

Boek III "Aard en oorsprong van de aandoeningen"

In dit boek behandelt Spinoza de affecten.

In het Theologisch Politiek Traktaat verduidelijkt hij het woord affecten met: storm, sneeuw etc, dus als natuurverschijnselen. Zodra je de oorzaak ervan kent en begrijpt, anders sta je er niet machteloos tegenover. Dit is ook het doel van de filosoof; kennen en begrijpen. Maar ook als je de oorzaak niet weet, moet je erkennen dat er altijd een oorzaak is. Dit geeft in elk geval gemoedsrust. Maar het is praktischer de oorzaak te achterhalen. Alleen moet men hierbij niet de denkfout maken dat de oorzaak anders had moeten zijn.

Miriam vergelijkt denken met schaken. Je hebt zetten en tegenzetten. Ze verduidelijkt het met een voorbeeld. Als je denkt dat iets in je voordeel of in je nadeel zou kunnen zijn, dan kies je altijd voor je voordeel, ook al blijkt achteraf dat dat toch niet het geval was. Maar als je dan erkent dat dit gewoon natuurwetten zijn, maakt dat het leven heel eenvoudig.

Vervolgens gaat ze in op ware en onware gedachten.

Emoties of passies zijn vervelende gevoelens, die altijd op onware gedachten berusten.

Er gebeurt iets van buitenaf en dan kun je dat schouderophalend accepteren en je er niet druk over maken, maar meestal voel je je gekwetst of verdrietig en is de ander daar de schuld van.

Miriam zegt, dat *jij* vindt dat die ander de schuld is van je vervelende gevoel, maar dat gevoel roep je zelf op. Je had het ook gewoon naast je neer kunnen leggen. Een constatering geeft geen aanleiding tot een bepaald gevoel. Alleen als het samen gaat met een idee komt er gevoel bij. Het vervelende gevoel is een onware, dus niet bewezen ware gedachte en daarom altijd egoïsme, wat niet goed is voor je gemoedsrust. Als je volgens de rede leeft, kom je nooit onder de grens van de gemoedsrust.

Gonny Pasman - Sackers
Joh. Poststraat 59 3762 VL Soest
tlf: 06-44876223
e-mail: info@spinozakingsoest.nl

SPINOZA KRING SOEST

Maar we zijn onderhevig aan ingesleten denkpatronen, die moeilijk te veranderen zijn. Miriam geeft als voorbeeld: gezondheid. Dit is een goed gevoel, maar niemand weet "wat er onder de motorkap zit", waardoor dat goede gevoel eigenlijk niet duidelijk is. Ziekte is een vervelend gevoel, maar wel duidelijk, want je weet wat er aan de hand is.

We gaan over tot schuldgevoel.

Spinoza vindt schuldgevoel een onware gedachte. Je kijkt op iets terug, wat je volgens jezelf niet goed hebt gedaan en rekent jezelf daar op af. Ook al lijkt het tegenstrijdig, het is toch een vorm van hoogmoed. Dingen gebeuren volgens een vast patroon en in die situatie had je niet anders kunnen handelen. Door te stellen dat je dat wel had kunnen doen, denk je dat je dus in staat was het onmogelijke te kunnen en dat is hoogmoed. Je maakt jezelf daarmee tot supermens. Aan schuldgevoel zit dus lustwinst.

Schuldgevoel is iets anders dan verantwoordelijkheidsgevoel. Die twee staan haaks op elkaar.

Miriam gaat nog even terug naar boek II, dat over de eenheid van lichaam en geest gaat. Daarmee had Spinoza de oplossing voor het probleem van Descartes, die met zijn dualisme de passies niet kon verklaren. Spinoza zegt dat de geest rekenschap geeft van de toestand van het lichaam, maar ontkent de invloed van de geest op het lichaam en andersom. De geest kan wel verandering in het lichaam bewerkstelligen, want als er iets in de hersencellen verandert, verandert er iets in de samenstelling van het lichaam.

Als voorbeeld hiervan vertelt ze dat er eens een onderzoek onder studenten had plaats gevonden. De ene groep leerde voor zijn tentamen in een ruimte waar de geur van chocolade hing en de ander groep in een ruimte zonder die geur. Tijdens het tentamen hing die chocoladegeur in de examenruimte en de studenten, die gestudeerd hadden in de ruimte met deze geur presteerden veel beter. De geur van chocola riep herinneringen op wat ze hadden geleerd. Het blijkt dat Camus ook zijn verhalen vasthield onder invloed van geuren. Dus advies: doe tijdens het studeren een parfum op en doe diezelfde parfum ook op als je tentamen moet doen.

Op de stelling dat de geest het lichaam niet kan beïnvloeden, komt de vraag hoe men dan verklaart dat de ene chemopatiënt de bijwerkingen veel beter aan kan, dan de ander, die het zelfde ondergaat. Miriam legt uit dat de geest bepaald wordt door het lichaam. Ieder persoon

SPINOZA KRING SOEST

heeft een andere geest, dus de persoon die de bijwerkingen beter aankan heeft gewoon een andere geest dan die andere patiënt. Psychosomatiek bestaat volgens Miriam dan ook niet.

Daarmee komen we op de stelling denken is voelen.

Een bepaalde manier van denken, geeft ook een bepaalde manier van voelen.

Bijvoorbeeld: Wie angst heeft, krijgt buikpijn, wie ontroerd is krijgt een brok in zijn keel.

We gaan nu chronologisch door boek III heen.

Spinoza begint met een onderscheid te maken tussen adequaat en inadequaat.

Een adequate gedachte klopt perfect met de realiteit.

Een uitspraak is adequaat als het te toetsen is. Propositie.

Normatieve uitspraken zijn niet adequaat, omdat het wensen, uitroepen e.d. betreft. Je zegt wat je in je hoofd hebt en er is geen link met de waarheid.

In stelling 11 heeft Spinoza het over blijheid en droefheid.

Droefheid is basaal. Shit happens. Daar moet je het bij laten. Als je erbij gaat denken, ga je er een naam aan geven, maar droefheid is niet te differentiëren in woorden.

Miriam haalt aan dat Spinoza de enige filosoof is die de liefde puur weet te omschrijven.

Liefde is blijheid veroorzaakt door iets van buitenaf.

Miriam haalt aan dat werkelijke liefde zeldzaam is, omdat die nooit overgaat. Ze zegt dat als men gaat scheiden, omdat de liefde over is, dat betekent dat dat er nooit liefde is geweest.

Ferdie vraagt hierop of respect hier ook onder valt. Hij geeft het voorbeeld dat gevangenen in een concentratiekamp gedwongen werden hun medegevangenen te doden en dat sommigen dat weigerden, omdat ze het leven van de ander respecteerden en daarmee hun eigen dood bezegelden. Maar ze vonden het respect voor leven van de ander belangrijker dan dat van henzelf.

Miriam heeft echter niets met respect.

Ze draait het om met het voorbeeld dat een moslimmeisje uit respect voor haar ouders niet met vriendinnen mee uit gaat, maar netjes naar huis gaat. Miriam zet daartegenover dat die ouders dus geen respect voor hun dochter hebben.

SPINOZA KRING SOEST

Vanaf stelling 4 gaat het over de conatus.

Stelling 9 legt het verschil tussen wil en drang uit. Wil is een ervaring van de geest, drang van het lichaam.

Stelling 15 gaat over associaties, waardoor je dingen kunt voelen.

Stelling 46 gaat over generaliseren. Miriam geeft als voorbeeld: Als een Marokkaan je fiets steelt, ben je geneigd alle Marokkanen tot dieven te bestempelen.

Stelling 49 belicht het nadeel van geloof in vrije wil.

Miriam verduidelijkt het met het voorbeeld, dat als je autoruit is ingeslagen accepteer je het wel, als blijkt dat het veroorzaakt is door een afgewaaide boomtak, maar ben je woedend als een mens het heeft gedaan., terwijl het resultaat toch hetzelfde is.

Volgende keer boek IV. Hierin komt de echte Ethica naar voren.

27 maart 2015

Gonny Pasman - Sackers